

Türk Kütüphaneciliği Dergisi Dizinleri (1952 – 2007): Örnek Bir Grup Çalışması*

Aytaç Yıldızeli**

Grup çalışmaları, aşağıda anlatılacak olan çalışmaya benzer gayretler bağlamında, ilgili konuda çalışanların, konu ile ilgili birtakım sorunları yaşayanların veya onların çözümünü için fikir üretmiş olanların bir araya gelerek bir ürün meydana getirmelerine yöneliktir. Grup çalışmalarının devamlılığı ve başarılı olabilmesi ise, grup üyelerinin birbirlerine güvenmeleri, “aynı dilden” konuşabilmeleri, grupça saptanmış “ev ödevlerini” yapmaya özen göstermeleri, beraber olduklarında barışçıl bir ortam içerisinde çalışabilmeleri ve grup toplantılarına düzenli olarak katılabilmeleri sayesinde gerçekleşir.

Grup çalışmaları, her zaman zorlu bir süreç olarak kabul edilir. Çalışmanın konusuna özgü zorluklar, grup elemanlarının farklı fikir ve düşüncelerini korumaları, bir türlü bitmeyen işler, çoğu zaman grup üyelerinin değişik yönlerinin ortaya çıkmasına neden olabilir. Bu yoğun çalışma ortamında kırgınlıklar bile yaşanabilir. Bir grup çalışmasının süresi uzadıkça, bıkkınlık, sinirlerin gittikçe gerilmesi gibi olumsuzluklarla da uğraşmak gerekebilir.

Ancak biz, “*Türk Kütüphaneciliği Dergisi Dizin*” çalışmalarımızda, Oya Gürdal (Tamdoğan), Serap Nariç (Kazak), Bülent Yılmaz ve ben Aytaç Yıldızeli olarak başarılı olan ve keyifle yapılan bir grup çalışması örneğini verdik. Ben, meslekî anılarımda, hâlâ bu grup çalışmasının farklı bir yeri olduğunu düşünmekteyim. Grup çalışmasıyla başlayan grup üyeleri dostluğunun da aynı şekilde devam ediyor olması, ayrı bir güzellik.

* Editörün notu: Bu makalede kaleme alınan grup çalışmasının başladığı yıl doğan çocukların askerlik çağına geldikleri düşünüldüğünde neredeyse genç bir ömre sığan bu çalışmanın öyküsünün en ince ayrıntılarına kadar kağıda dökülerek literatüre kazandırılması çok önemlidir. Makale, mesleğimizde sınırlı örneği olan grup çalışmalarının istendiğinde rahatlıkla başarılabileceğini ve ilk günkü heyecan ve tazeliğini kaybetmeden devam ettirilebileceğini kanıtlaması açısından özel bir öneme sahip olmasının yanı sıra bu kadar uzun soluklu bir grup çalışmasının günümüze kadar aksamadan devam etmesi ve sonuçlanması açısından da anlamlıdır. Her ne kadar *dizin*'ler piyasaya çıkmış ve meslektaşlar kullanmaya başlamışlar ise de, arka plandaki emek ve stresli birikimin öyküsü bilinmediği için kullanıcılar *dizin*'leri kucaklarında bulmuş gibi hissedebilirler, bu nedenle paylaşımın önemi ayrıca büyük. Dergimizin TKD 60. Kuruluş Yıldönümü Özel Sayısı'na farklı bir değer katacağına inandığımız bu uzun soluklu anı mektubunun gelecekte benzer çalışma yapmak isteyen meslektaşlarımıza esin kaynağı olmasını dileriz.

** ÜNAK Yönetim Kurulu Başkanı. e-posta: aytac@unak.org.tr

Üçü çok genç ve ben, ablaları olarak, 4 kütüphaneci, TKD Genel Merkez Binası'nda toplanarak çalışmalara başladık. *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni* ve daha sonraki adıyla *Türk Kütüphaneciliği Dergisinin* 1952 – 1992 yılları arasında yayınlanan tüm makalelerinin bir dizinini yapmayı kararlaştırmıştık.

Önce, çalışma yöntemimizi saptayabilmek için çok verimli tartışmalar yaptık. Hepimiz fikrimizi söylüyor, en makul ve bilimsel olanını yeğliyorduk. İkilemde kaldığımız durumlarda ise, genç meslektaşlarım, sonucu benim belirlememi istiyorlardı.

Zaman geçtikçe, birbirimize daha çok alışarak, sevgi ve saygı dolu bir ortam yaratmayı başardık. Çalışmalarımız, her Cumartesi sabah saat 10'dan, akşam saat 5 ve hatta bazen 6, 7'ye kadar sürüyordu. Bu uzun süre içerisinde, TKD'de görevli Hüsni Mırık arkadaşımız bize çay, kahve ikram ederek, destek sağlıyordu. Serap ve Oya'nın, evde yapıp getirdikleri çörek ve böreklerle, Bülent ile benim ise pastaneden seçtiğimiz mamullerle uzun çalışma saatlerinde açlığımızı gidermeye çalışıyorduk.

Bir müddet sonra, özellikle kış aylarında TKD binasına gelen ve gidenler çoğaldı ve iş yapamaz hale geldik. Meslektaşlarımız yaptığımızla ilgilenip bizimle konuşmak istiyorlardı ve doğal olarak çalışmalarımız yavaşlıyordu. Dikkatimiz dağılıyor, zaman kaybımız artıyordu. Çünkü dizinleme çok dikkat isteyen bir işti. En ufak bir bibliyografik hata, onu kullanarak yapılabilecek erişimi olumsuz yönde etkileyebilirdi. Bu böyle gitmeyecekti!

Sevgili annemle konuşarak, çalışmalarımıza bizim evde devam edebilmek için izin aldım. Babamın eczanesi olduğu için O, cumartesi günleri de çalışıyordu. Annem ise bazen arkadaşlarına, bazen kardeşlerime gidiyordu, ama çoğunlukla bizimle kalmayı tercih ediyordu. Bir kenarda sessizce oturup çalışmalarımızı izlemeyi yeğliyordu.

Annem üç genci de çok seviyordu ve cumartesi'leri onlara yiyecekler hazırlamaktan ve onları mutlu etmekten büyük keyif alıyordu. Onlar da anneme çok saygılıydılar ve onunla iyi bir iletişim içindeydiler.

Böylece çalışmalarımız olumlu ve sakin bir ortamda devam edebildi. Gün geçtikçe yaptığımız işten daha çok heyecan duyuyorduk. Sık sık gülerken, neşe içerisinde çalışıyorduk.

Çalışmalarımızın sonuna yaklaşmıştık ki, aksi tesadüf, evin banyo ve mutfağında tadilat yapmak gerekti. Bu kez, ustaların gürültüsü içinde çalıştık ve neyse ki dizinimize son noktayı koyduk.

Haftada bir gün çalışarak, *dizini* 4 yılda bitirebilmiştik. Çok zorluklar ve sorunlar yaşadık. Meslekî bir terminoloji listemizin bulunmayışı ve bilgi-belge bilim

dallarında kullanılan sözcüklerden bir kısmının henüz kesinleşmemiş olması, bir kısmının da Türkçe karşılıklarının bulunmayışı, bize zorlu zamanlar yaşattı. Ama dizin, öte yandan, bu alanda ilk olma gururunu da bize yaşattı.

Grup olarak biz, *dizin* çalışmamızın amacını “herhangi bir nedenle *Türk Kütüphaneciliği* Dergisini kullanmak ve Dergideki bilgilere erişmek isteyenlere emek ve zamandan kazanç sağlayarak, onların hızlı bir biçimde bilgiye erişmelerini olanaklı kılmak” olarak belirledik ve uluslararası standartları göz önüne alarak geliştirdiğimiz çalışma standartlarımız uyarınca, dergide yer alan makale, haber ve yayın tanıtımlarının tümünün bibliyografik verilerini kaydettik.

Çalışmamız şu 6 bölümden oluştu:

- 1) Yazar adı dizini,
- 2) Makale adı dizini,
- 3) Konu dizini,
- 4) Yayın tanıtım dizini,
- 5) Haberler dizini,
- 6) Terimler listesi (İngilizce – Türkçe ve Türkçe – İngilizce olarak)

Dizin çalışmasını iki aşamada gerçekleştirebildik. Önce dizinlemede kullanacağımız terimler listesini oluşturduk. Kütüphanecilik alanında taradığımız çeşitli kaynaklardan bulduğumuz Türkçe terimlerle, onların İngilizce karşılıklarını içeren bir denetimli sözcükler listesi hazırladık.

Bu listeyi Kütüphanecilik bölümlerindeki öğretim elemanlarına ve uzun uğraş vermiş deneyimli kütüphanecilere göndererek, görüş istedik. Geri bildirimler sonucunda liste yeniden elden geçirilerek, dizinlemede kullandığımız denetimli sözcükler oluşturuldu.

İkinci aşamada ise, elde edilen terimler listesini esas alarak, her makaleyi, yayını, haberi ve yayın tanıtımını ayrıntılı bir biçimde dizinledik. Gerek terimler listesini ve gerekse dizini birkaç kez gözden geçirdik, eksikliklerini gidermeye çalıştık. Çok yorulduk, ancak kullanımı kolay bir dizin ortaya çıkarmanın mutluluğunu da yaşadık.

Dizini bitirmiştik ama, o zamanlar TKD Ankara Şubesi’nde ekonomik bir sıkıntı yaşanıyordu ve dizin basılamıyordu. Sonunda Bülent, o tarihlerde Kültür Bakanlığı Kütüphaneler Genel Müdürü olan Prof. Dr. Tülin Sağlamtunç’la görüştü. Emeğe büyük saygısı olduğunu belirten Sayın Sağlamtunç, dizinin hemen basılmasını sağladı. Hatta bizlere telif hakkı bile ödendi.

Çok mutluyduk, sağol sevgili Tülin! Kolumda, telif hakkı paramla aldığım altın bilekliği, bu çalışmanın anısı olarak hep zevkle taşıyorum. Bileklik, bana hep sınımsıcak bir duygu veriyor.

Eserimizin kapağı çok beğenildi. TÜBİTAK/ TÜRDOK'dan sevgili arkadaşım Hayri Kayaman yaptı bu kapak tasarımını. Aynı kapağı, farklı renklerle daha sonra gelen iki ciltte de kullandık.

Çalışmanın yazımını, Hülya ve Erhan Uzunoğlu ve Mümine Çoban, titizlikle gerçekleştirdiler. Dizgide tüm emeği geçenlere burada bir kez daha teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

Basım aşamasında, şöyle bir olay oldu! Üç genç arkadaşım, çok büyük bir saygıyla, “Aytaç hanım, lütfen, ne olur, sizin isminizi başa koyalım” dediler. “Hayır!” diye cevap verdim. “Siz kütüphaneci değil misiniz? Soyadına göre alfabetik olacak” dedim ve hep öyle oldu. Tabii soyadımın “Y” harfi ile başlaması, adımın en sonda yer almasını sağladı.

Dizinin basılmasını kutlamak için, grup üyeleri olarak beraberce güzel bir yemek yedik. Anıları tazeledik ve biraz hüznle ayrıldık. Hep telefonlaştık, zaman zaman toplanıp, beraberce eski günleri andık.

Meslektaşlarımızdan eserle ilgili olarak çok övgü almış olduğumuzu belirtmeliyim. Bilgiye erişimin, bu kitaptaki yaklaşım biçimi sayesinde çok hızlı ve kolay olduğunu söylediler. Kitabı çok yararlı bulduklarını belirttiler. Bu sözler, biz yazarları hep mutlu etti.

Meslektaşlarımızın *dizinin* devamının yapılması için ısrarcı talepleri doğrultusunda, 1993 – 2000 yıllarını içeren bölümünü hazırlamak üzere, TKD Genel Başkanı Doç. Dr. Doğan Atılgan'dan davet aldık. Ben, o sıralarda Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği'nde (ÜNAK) Başkan Yardımcısı olarak çok yoğun çalışıyordum ve hiç vaktim yoktu. Ancak bu işi yapmamız gerekiyordu.

Yine çalışmaya başladık. Önceki yapıtın içeriğiyle bir bütünlük sağlamak üzere, aynı düzen ve biçimde işimizi yürüttük. Yine bizim evde veya Seraplar'da, Bülentler'de toplanıyorduk. Serap ve Bülent artık evliyediler. Oya'da, Bülent de akademik kariyerlerinde bir hayli ilerlemişlerdi.

Bu kez, 2. ciltte yer alan 1993 – 2000 yıllarına ait yazıları aramızda paylaşıp, önce herkesin kendi evinde çalışmasına karar verdik. 15 günde bir toplanarak, yapılanları teker teker kontrol ediyorduk. Bu *dizin* çalışmasında da aynı verimlilik, aynı güzellik, yine neşe ve yeme-içme ortamında devam etti.

İkinci *dizin* çalışmasında sayın Doğan Atılğan ve Yönetim Kurulu üyesi sayın Mehmet Soluk, bize gerçekten çok destek verdiler. Ayrıca o dönemde Dernek görevlisi olan, o zamanki öğrenci ve şimdiki meslektaşımız Bahadır Barut, gerek dizinin yazımı konusunda ve gerekse birçok sorunumuzla ilgili olarak bize çok yardımcı oldu. Hepsine içten teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Sayın Doğan Atılğan ve Yönetim Kurulu üyeleri, hiçbir sıkıntı meydana gelmeksizin *dizinin* ikinci cildinin basımını sağladılar. Ayrıca Kale’de, yemekleri çok lezzetli bir restoranda hepimizi ağırlayarak, emeklerimize teşekkür ettiler ve bizleri plaketle onurlandırdılar. Beni özel olarak mutlandıran bir olay, annemi de yemeğe davet etmeleriydi. Annem etkilendi ve gözlerinden yaşlar boşandı. Bu güzel anıları yaşatmış olduklarından dolayı, Sayın Atılğan ve Sayın Soluk’a en derin sevgi ve teşekkürlerimi sunmak isterim.

Elbette ki biz, grup olarak, ikinci eserimizin bitimini de ayrıca kutlamayı ihmal etmedik.

Gönüllülük esasına dayanarak ürettiğimiz iki ciltlik “*Dizin*”, büyük ilgi gördü ve yoğun biçimde kullanıldı. Taleplerin artması üzerine, TKD Yönetim Kurulu üyesi sayın Mehmet Soluk’tan son yılların da dizinlenmesi için yine davet aldık.

Ben, bu dönemde ÜNAK Başkanı ve ayrıca Derneğin yayın organı “Bilgi Dünyası”nın editörüydim. Ayrıca, babamı, kız kardeşimi ve en yakın arkadaşlarım Adile Günden’le Aynur Ertunç’u adeta ‘peşpeşe’ denilebilecek bir zaman zarfında kaybetmiş olmamın derin üzüntüsü içerisindeydim. Ancak gençler, bensiz bu çalışmayı yapmayacaklarını söylediler. Onları kıramadım!

Maalesef Bülent, yaşamının yoğun bir çalışma gerektiren döneminde bulunduğundan, üçüncü toplantımızda gruptan ayrılmak zorunda kaldı. Biz de, Bülent’siz işe devam etmek zorunda kaldık.

Bu dönemde Oya evlenmişti. Serap’ın bebeği olmuştu. Serap’ın evinde, minik Zeynep’le beraber *Dizin*’in üçüncü cildini de bitirdik.

Üçüncü *dizin*, 2001 – 2007 yıllarını kapsıyordu. Bu kez, çağdaş dizinleme teknikleri bağlamında, *dizinin* sunumunda birtakım değişiklikler yaptık. Konu dizininde, alfabetik düzende sunulan konu başlıkları altında makale başlıklarına göre bir sıralama yaptık ve ayrıca her konu başlığına bir giriş numarası verdik. ‘Yazar Dizini’ ve ‘Makale Dizini’nde ise, temel giriş unsurundan kapsamlı bibliyografik künyeye ‘giriş numarası’ ile erişimi sağlamaya çalıştık. Tercih edilen konu başlığından tercih edilmeyene

‘bakınız’ (Bkz) yöneltmesi, tercih edilen birden fazla başlık arasında da ‘ayrıca bakınız’ (Ayr. Bkz) yöneltmesi ile bağlantı kurduk.

Oya’nın büyük gayretiyle *dizin* basıldı. Belirtmeliyim ki, her haberi elektronik ortamda duyuran TKD, hazırladığımız *dizin* kitabını haber yapmayı unuttu!! TKD Yönetim Kurulu üyesi bir arkadaşla aynı işyerinde çalışıyoruz. O, bir gün koridorda elime 4 adet kitap verdi, “Eseriniz basıldı, daha da isterseniz veririz” dedi.

Eğer mesleğimizin ilerilere taşınmasını istiyorsak, bizler gibi gönüllü olarak zamanlarını harcayanlara daha farklı bir değer vermemiz gerekiyor. Ben, kendi hesabıma ve ÜNAK Başkanı olarak görevimi, bu prensip çerçevesinde yapmaya çalışıyorum.

Şimdi ortaya çıkan sonuçları toparlayalım!

Dizinlemiş olduğumuz *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, 1952 yılından itibaren *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni* adıyla yayınlanmaya başlamıştır. Ad değişikliği 1987’de olmuştur. Dergi, şu 6 bölümden oluşmaktadır: Hakemli yazılar, görüşler, okuyucu mektupları, tanıtım ve değerlendirme, haberler, mesleki toplantı duyuruları. *Dizin* çalışmamızın 1. Cildi 1952 – 1992; 2. Cildi 1993 – 2000; 3. Cildi de 2001 – 2007 yıllarını kapsamaktadır.

Biz bu *dizin*lerle, aşağıda değinilen yararlanmalara yol açmayı hedefledik:

- 1) Kütüphanecilik alanındaki Türkçe literatürün çok sınırlı olması nedeniyle, yalnızca bu “*dizin*” ile, tüm kütüphanecilik bilgi-belge alanındaki literatüre gereksinim duyan araştırmacılara büyük bir kolaylık getirmiş olduk.
- 2) Araştırmacılar, kendi alanlarında daha önceden üretilmiş olan bilgilere en ekonomik ve verimli bir şekilde erişme olanağına kavuştular. Dolayısıyla *dizin*(ler), TK Dergisi’nde yer alan bilginin bibliyografik denetimini olanaklı kılarak araştırmacıların, mümkün olduğunca hızlı ve doğru bilgilere ulaşımını da sağlamıştır.
- 3) Böylece, bilgi gereksinimlerini karşılamak üzere, *TK Dergisi*’ni kullanmak isteyenlerin emek ve zamanlarından tasarruf sağlamalarına katkıda bulunmuş ve söz konusu bilgi erişim süreci, bu *dizin*le anlamlılık ve yeterlilik yönlerinden nitelikli kılınmıştır.
- 4) 1961 yılında Adnan Ötüken tarafından “*Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni On Yıllık Tahvilî İndeksi*” adıyla hazırlanan *dizin*, var olan gereksinimleri artık karşılayamamaktaydı. Derginin çağdaş bir dizini yoktu ve oluşturulan bu *dizin*le, söz konusu eksiklik giderilmeye çalışılmıştır.

- 5) Dizinler, *TK Dergisi*'nin kullanım yoğunluğunun artmasında önemli bir rol oynamıştır.
- 6) Dizinler, bilgiyi denetleme araçlarından birisidir. Oluşturulan *dizin*, böylece Kütüphanecilik alanında üretilen bilginin kontrolünü sağlayabilmede, tekrarını önlemede ve sağlıklı bir araştırma ortamına katkı sağlamada önemli bir işleve sahiptir.
- 7) *Dizinin*, hazır olan bilgilerin elektronik ortama aktarılabilmesini kolaylaştıracak biçimde oluşturulmasına özen gösterildiğinden, *dizin* bu açıdan da yararlı bir belge olmuştur.
- 8) Dizini oluştururken Türkçe – İngilizce ve İngilizce – Türkçe denetimli bir terminoloji listesinin de hazırlanmış olması, mesleki literatürün gelişmesine ayrıca katkı sağlayabilecektir.
- 9) Tabii ki en önemlisi, *dizinin* hazırlanabilmesinin ardında yatan başarılı grup çalışması örneğinin gerçekleştirilmiş olmasıdır. Buradan çıkarsanabilecek bazı dersler vardır. Ayrıca hepimiz, özellikle Türkiye’de, kütüphanecilik alanında ‘ortak çalışma’ geleneğinin pek de yerleşik olmadığını bilincindeyiz. ***Dizin*** çalışması örneği, böyle bir geleneğin yaratılabilmesine katkıda bulunmuş olmakla, özellikle gençlere yol gösterebilecek bir olgu niteliğindedir.

Kendileriyle birlikte çalışmaktan büyük mutluluk duyduğum ve sevgi ile hatırladığım üç genci tekrar kutlayarak anımı sonlandırmak istiyorum.